

Како превазићи неповољно стање јеленске дивљачи

У циљу унапређења садашњег стања јеленске дивљачи, које је веома лоше и забрињавајуће у већем делу наше земље, тачније на територији централне Србије (јужно од Саве и Дунава), покренут је вишегодишњи пројекат „Истраживање узрока и последица нестајања јеленске дивљачи у централној Србији, дефинисање површина погодних за реинтродукцију (насељавање) и мера за унапређење процеса реинтродукције“.

Пројекат се реализује у две фазе од стране Универзитета у Београду - Шумарског факултета, на челу са руководиоцем проф. др Драганом Гачићем, уз учешће многобројних истраживача и партнера из земље и иностранства. С обзиром да је Шумарски факултет учлањен у угледну међународну научну мрежу EUROUNGULATES (EURODEER), одлучено је да неформални назив овог научно-истраживачког пројекта гласи SRBREDDEER.

Пројекат финансира Управа за шуме при Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (средства из Буџет-

ског фонда за развој ловства Србије), уз подршку реномираних компанија и институција као што су: „Swarovski Optik“, Ловачки савез Србије, Ловачки савез Централне Србије, Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ и Шумарска школа Краљево.

Општи циљ пројекта је унапређење садашњег приступа планирању и организацији газдовања шумама и ловиштима у Србији, са нагласком на популације јеленске дивљачи и њихова станишта.

Значај пројекта

Овај пројекат је изузетно значајан и неопходан ако се има у виду садашње неповољно стање јеленске дивљачи, што траје већ дужи низ година, од периода када су многобројне природне популације проређене или истребљене. Бројност јеленске дивљачи је драстично опала у последњој деценији прошлог века. Шта више, јеленска дивљач је уништена јужно од Саве и Дунава, углавном јер нису биле

предузете и друге адекватне мере за уклањање (или редукцију на задовољавајући ниво) главних узрока нестајања јеленске дивљачи.

У циљу повећања бројности и унапређења заштите јеленске дивљачи у прошлости су планиране и реализоване разне активности и мере. После Другог светског рата, а потом крајем деведесетих година прошлог века, јеленска дивљач је реинтродукована (насељавана) у шумске комплексе централне Србије (нпр. Дели Јован, Јужни и Северни Кучај, Велики Јастребац, Соколовица). Ловачки савез Југославије организовао је саветовање у Пожеги (1996), док су исте године ЈП „Србијашуме“, научно-образовне институције и шумарски институти организовали саветовање у Београду. Поред наведеног, Ловачки савез Србије донео је неколико планских докумената: Пројекција развоја ловства у Србији за наредни период (1991.), Основе програма развоја ловства (1997.) и Програм развоја ловства Србије (2001).

Синоним успешних резултата јесте насељавање јеленске дивљачи на просторе који су некада били део њеног природног распрострањења (ареала), као што је у нашој земљи урађено на подручју источне Србије, или на подручју Националног парка „Фрушка гора“ у Војводини. Због тога је оправдано и неопходно да се започну нова насељавања јеленске дивљачи у погодне шумске комплексе у западном делу централне Србије, уколико се овом послу приђе смишљено и организовано, као и са довољно обезбеђених материјалних и финансијских средстава.

Прва фаза пројекта

Током ове фазе успешно су реализоване све планиране активности, међу којима су најважније утврђивање узрока нестајања јеленске дивљачи у прошлости, дефинисање нових површина погодних за насељавање јеленске дивљачи и израда интернет презентације пројекта (www.srbreddeer.sfb.bg.ac.rs). Део добијених резултата је публикован у монографској брошури „Јеленска дивљач у Србији - стање и проблеми“ (Гачић и сар., 2017), водећем часопису националног значаја (Ecologica) и зборницима са међународних научних скупова у иностранству (Македонија и Република Српска).

Највећи проблем – криволов

Утврђено је да један од основних узрока нестајања и угрожавања популација јеленске дивљачи на нашим просто-

рима, како од давнина тако и у садашње доба, слично као и у многобројним земљама широм Европе, представља незаконит лов, који се код нас уобичајено назива криволов или ловокрађа. На другом месту, према учесталости, налази се губитак или деградација и фрагментација станишта јеленске дивљачи.

Незаконит лов на јеленску дивљач је присутан у великој мери у садашњем тренутку. Штавише, он је један од сталних и највећих проблема у газдовању ловиштима на територији централне Србије. Стога се закључује да ревитализација популација јеленске дивљачи може да буде успешна уколико се сузбије незаконит лов и уведе оштра казнена политика за починиоце. Такође, процесу реинтродукције јеленске дивљачи потребна је дугорочна финансијска и политичка подршка, као и тесна сарадња суседних ловишта и њихових корисника, односно доношење заједничких, међусобно усклађених планова газдовања.

Интернет презентација пројекта SRBREDDEER се ажурира са новим садржајима као што су вести и информације везане за пројекат, презентације са стручних и научних радионица, као и репортаже и чланци о јеленској дивљачи. У циљу информисања шире јавности и додатне промоције пројекта до сада је снимљено 25 прилога, који су емитовани у оквиру ТВ емисије „Упознајте ловство“ на каналу ЛР (Лов и риболов). Промоција монографске брошуре о јеленској дивљачи извршена је у Крагујевцу на завршетку стручно-научне трибине одржане у оквиру традиционалног IX Међународног сајма лова, риболова, туризма и науке „Крагуј М“.

Поражавајућа распрострањеност

Поред мреже квадрата за утврђивање и праћење просторне дистрибуције јелен-

ске дивљачи направљено је упутство за евиденцију података о уловљеним или настрадалим јединкама у ловишту (EXCEL fajl).

Нумерички подаци који су се до сада водили у ловној евиденцији корисника ловишта, допуњени су значајном новином, а то је детаљнији описан узрок излучења, као и шифра квадрата у којем се излучење догодило, а тиме и положај у државни координатни систем, чиме је започела нова фаза у праћењу просторне дистрибуције и излучења јеленске дивљачи у Србији.

Наш је предлог да се на овај начин спроводи мониторинг популација јеленске дивљачи у целој земљи, односно у свим ловиштима где је ова врста крупне дивљачи заступљена. Такође, подаци о излучењу јеленске дивљачи могу да се уносе у наведену EXCEL табелу на седмичном или месечном нивоу, а потом да се проследи у један прихватни рачунарски центар.

На основу података из званичних ловних евиденција, потом завршних извештаја научних пројеката и интернет презентација корисника ловишта, као и Програма развоја ловства Србије за период 2001-2010. година, коришћењем ГИС технологије проценили смо да је јеленска дивљач у садашњем тренутку распрострањена на укупној површини од око 774.000 ха, што износи мање од 10% укупне површине Србије.

Руководилац пројекта
Проф. др Драган Гачић
Шумарски факултет Београд

